

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH**

**Pedagogická fakulta
Katedra anglického jazyka**

**KONKURENCE GERUNDIÁLNÍHO A
INFINITIVNÍHO PODMĚTU
DIPLOMOVÁ PRÁCE**

Knihovna JU - PF

3115172706

**AUTOR: Kateřina Švábová
VEDOUCÍ PRÁCE: PhDr. Vladislav Smolka
České Budějovice 2006**

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA ANGLICKÉHO JAZYKA

- 43 -

28/4 06 2006 ✓

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA ANGLISTIKY

KONKURENCE GERUNDIÁLNÍHO A INFINITIVNÍHO PODMĚTU

ANOTACE

Práce se zabývá porovnáváním gerundiálních a infinitivních podmětů v iniciální pozici a extrapozici na základě excerpované literatury, která zahrnuje beletrii, publicistiku i literaturu odbornou. Hlavním cílem bylo zjistit, jaké faktory vedou rodilé mluvčí k výběru jednotlivých variant, zda hraje roli sémantika vyjadřovaného děje (který z podmětů má tendenci k vyjadřování děje hypotetického, reálného, obecného a individuálního) a do jaké míry je výběr podmětů ovlivněn FSP.

Práce je založena na rozboru excerpované literatury i na výzkumu provedeném s rodilými mluvčími.

ANNOTATION

The purpose of the diploma thesis is to compare gerundial and infinitival subjects in initial position and extraposition on the basis of authentic excerpts from fiction, journalism and scientific publications.

The main goal was to identify and comment on factors that are crucial for the choice of a particular variant, i.e. the semantic factor (hypothetical or actual, general or individual action), the FSP factor, etc.

In addition to excerpts from literature, the research includes questionnaires filled in by native speakers.

Vedoucí práce: PhDr. Vladislav Smolka

Autor: Kateřina Švábová

Rok odevzdání: 2006

NP 11125
JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA -8-
Husova 458, 370 05 České Budějovice

Děkuji PhDr. Vladislavu Smolkovi za cenné rady a odborné vedení mé diplomové práce.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Kateřina Prátorová

V Českých Budějovicích, 28. dubna 2006

OBSAH

Úvod.....	1
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	3
1. Gerundium.....	3
2. Infinitiv.....	8
3. Podmět.....	11
3.1. Gerundium ve funkci podmětu.....	13
3.1.1. Gerundiální podmět v preverbální pozici.....	15
3.1.2. Gerundiální podmět v extrapozici.....	16
3.1.2.1. Gerundiální podmět v extrapozici s anticipačním <i>it</i>	16
3.1.2.2. Extrapozice vs. dislokace.....	17
3.1.2.3. Gerundiální podmět v extrapozici s existenciálním <i>there</i>	19
3.1.2.4. Vazba <i>It's no use/good + -ing</i>	19
3.1.2.5. Anticipační <i>it</i> vs. existenciální <i>there</i>	20
3.2. Infinitiv ve funkci podmětu.....	23
3.2.1. Infinitivní podmět v preverbální pozici.....	24
3.2.2. Infinitivní podmět v extrapozici.....	25
4. Funkční větná perspektiva.....	29
4.1. Téma a réma výpovědi.....	31
4.2. Podmět z hlediska FSP.....	34
4.3. Rozdíl mezi gerundiálním a infinitivním podmětem z hlediska FSP.....	36
4.3.1. Gerundiální podmět a FSP.....	36
4.3.2. Infinitivní podmět a FSP.....	39
4.4. Délka a složitost struktur rozvíjející infinitiv a gerundium.....	42

II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	45
5. Kvantitativní analýza výskytu gerundiálních a infinitivních podmětů.....	45
6. Rozbor výzkumu.....	49
Závěr.....	69
Summary.....	71
Seznam použité literatury	
Příloha	

ÚVOD

Gerundium a infinitiv jsou jmenné tvary slovesné, které se v anglické větě uplatňují jako větné kondenzátory. Je pro ně příznačné, že obsahují sekundární predikaci, jež může často nabýt větné formy. V angličtině je tato tendence vyjadřování sekundárních predikací jmennými tvary velmi výrazná. Proto se zde větné kondenzátory vyskytují více než např. v češtině.

Infinitiv a gerundium se ve větě mohou objevit v různých syntaktických funkcích. Předmětem mé diplomové práce však bude zkoumání gerundia a infinitivu v podmětu a jejich vzájemnou konkurenci, především, jaké faktory vedou rodilé mluvčí k volbě mezi podmětem gerundiálním a infinitivním, zda oba podměty mají tendenci k iniciální pozici či extrapozici, zda se volba mezi gerundiálním a infinitivním podmětem liší také v různých literárních žánrech, jakou roli hraje funkční větná perspektiva a zda jsou oba podměty tematické nebo rematické, nebo opět záleží na iniciální pozici či extrapozici. Zajímat mě také bude délka gerundiálních a infinitivních struktur a její případný vliv na tematičnost či rematičnost podmětu.

K posuzování případů, kdy jsou možné obě varianty, jak infinitivní, tak gerundiální, bych ráda využila rodilých mluvčích a zjistila tak, jakými kritérii se při výběru té které možnosti řídí.

Moje práce bude z velké části založena na výzkumu excerpované literatury, která bude zastoupena více literárními žánry: beletrií, publicistikou a literaturou odbornou.

Práce bude rozdělena na část teoretickou, kde se pokusím nastínit základní problematiku, a dále část praktickou, kde se budu zabývat řešením problému v praxi tím, že rozeberu výskyt gerundiálního a infinitivního podmětu kvantitativně, a dále se pokusím zpracovat odpovědi respondentů a získat z nich řešení základní otázky: které faktory je vedou k výběru infinitivního či gerundiálního podmětu.

Oba podměty si mohou v některých případech konkurovat a v těchto situacích jsou pak možné obě varianty buď s žádným, nebo nepatrným významovým rozdílem. U některých případů je možná jen jedna varianta nebo obě varianty, ale jedna z nich nezní rodilým mluvčím přirozeně. To vše bude předmětem mého zkoumání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. GERUNDIUM

Gerundium je tvar formálně totožný s participiem. To znamená, že je tvořeno sufixem -ing (toto ovšem neplatí stoprocentně - vedle tvaru přítomného činného existují i jiné kategorie, viz. níže). V češtině se mu nejvíce blíží podstatné jméno slovesné. Od participia se však gerundium liší syntakticky - gerundium se funkčně řadí k substantivu, zatímco participium k adjektivu. Gerundium je odvozeno od slovesa a vykonává syntaktickou funkci podstatného jména. Stejně jako podstatné jméno vyjadřuje děj nebo stav bytí a může ve větě působit např. jako:

podmět:

- [1] Acting was the one thing I was exposed to.
(Cosmopolitan, 1999: 30)

předmět:

- [2] I regard solving this problem as my first priority.
(Huddleston, Pullum, 2002: 1255)

jmenná část přísudku:

- [3] That isn't writing; it's typing.

(Kerouac, 1991: On the Road)

součást adjektivní reky: podle Duškové (1988: 576) např. po „(be) afraid of, aghast at, (be) angry at / about, averse to / from, aware, conscious of, capable of, careful about, certain of, clever at, confident of, content with, desirous of, efficient in, (be) fond of, fortunate in, glad of / about, good / bad at, happy about, hopeless at, indignant at, keen on, (be) long in, lucky in, (be) mistaken in, (be) mad at / about, persistent in, proud of, resentful of, resolute in, sceptical of, sure of, successful in, terrible at, worth, zealous in aj.“

přívlastek:

- [4] I. a *sleeping* pill
II. *working* conditions
III. a *waiting* room
(Swan, 2005: 270)

přísluvečné určení:

času:

- [5] I. After being spotted recently in Saint-Tropez, Chelsea Clinton and beau Ian Klaus got along swimmingly at their Marbella hotel.
(People, 2003: 12)

způsobu: nejčastěji následuje předložku *by*:

II. "But it seems to me you lose sight of beauty *by being* so practical, that you destroy beauty like the boys who catch butterflies and rub the down off their beautiful wings."

(London, 1993: 163)

prostředku: po předložkách *by, through, by means of*
atd.:

III. We lost ourselves through not knowing the way.

(Dušková, 1988: 579)

průvodních okolností: po předložkách *without, instead of, far from, apart from, in addition to, besides*
atd.:

IV. Neighbours in the Harmony Heights area yesterday confirmed they did not believe the body of the teenager lay for five days without anyone finding her.

(Irish Independent, 2004: 11)

příčiny: po předložce *for*:

V. Managing divers is stressful because you are concerned for both their well-being, and their enjoyment.

(The Undersea Journal, 2002: 39)

výsledku:

VI. I talked him into *going* with us.

(Dušková, 1988: 579)

Jak už bylo zmíněno výše, gerundium je tvar odvozený od slovesa, což se projevuje i v tom, že u něj lze rozpoznat některé slovesné rysy, v omezené míře rozlišuje čas a rod a zachovává slovesnou rekci.

Anglické gerundium může na rozdíl od českého substantiva vytvářet polovětné konstrukce, které jsou ekvivalentní závislým větám. Stejně jako infinitiv rozlišuje tvary přítomné a minulé v činném a trpném rodě.

Tabulka 1: Přehled gerundiálních tvarů

gerundium	přítomné	minulé
v činném rodě	<i>using</i> užívání <i>writing</i> psaní	<i>having used</i> <i>having written</i>
v trpném rodě	<i>being used</i> <i>being written</i>	<i>having been used</i> <i>having been written</i>

Gerundium se velmi frekventovaně vyskytuje ve složených výrazech jako substantivní premodifikace. Nesmíme ho však zaměňovat s přídavným jménem slovesným, neboli participiem, které je tvarově totožné. Na rozdíl od přídavného jména slovesného nese gerundium hlavní přízvuk, kdežto ve výrazech s přídavným jménem slovesným jsou přízvuky dva (hlavní přízvuk však nese substantivum). Přídavné jméno slovesné dále vyjadřuje činnost, kterou osoba označená podstatným jménem skutečně koná. Celý výraz

lze převést na finitní větu (např. a dancing girl =
The girl is dancing.).

PARTICIPIUM:

a ,running 'dog (= utíkající pes)

a ,sleeping 'child (= spící dítě)

X

GERUNDIUM:

a 'dining ,room (= jídelna)

a 'sleeping ,car (= lehátkový vůz)

2. INFINITIV

Infinitiv se spolu s gerundiem a přechodníky řadí k neurčitým tvarům slovesným, které plní funkci prostředků větné kondenzace. V základním tvaru se skládá z infinitivní částice 'to' a slovesa. Na rozdíl od určitých slovesných tvarů (např. writes, stood) většinou nevyjadřuje reálný děj. Obvykle označuje činnosti nebo události, které jsou spíše hypotetické a individuální.

Tabulka 2: Přehled infinitivních tvarů v rodě činném

	Prostý	Průběhový
Přítomný infinitiv	<i>to write psát</i>	<i>to be writing</i>
Minulý infinitiv	<i>to have written</i>	<i>to have been writing</i>

Tabulka 3: Přehled infinitivních tvarů v rodě trpném

	Prostý	Průběhový
Přítomný infinitiv	<i>to be written</i>	<i>*to be being written</i>
Minulý infinitiv	<i>to have been written</i>	<i>*to have been being written</i>

* natolik řídké, že se uvádí jen ve speciálních studiích

Ze syntaktického hlediska může infinitiv (opět podobně jako gerundium) plnit ve větě různé funkce.

Uplatňuje se jako:

podmět:

[1] *To explain is not to justify.*
(The Irish Sun, 2005: 7)

jmenná část přísudku:

[2] *The best excuse is to say that you have an examination tomorrow morning.*
(Quirk et al., 1985: 1061)

předmět:

[3] *The View "raised my profile a lot," Ling says, but "it's not where you want to spend the rest of your career."*
(People, 2003: 80)

doplnění adjektiv:

[4] *I'm very eager to meet her.*
(Quirk et al., 1985: 1061)

infinitiv adverbialní: podle Duškové je nejčastější adverbialní funkcí infinitivu určení

účelu, občas také pomocí 'so as to' nebo 'in order to':

[5] I. He paused to look around. In order to keep up with changes in technology, young workers should receive training in a broad range of skills. (1988: 561)

Dále odlišuje od infinitivu účelového infinitiv cílový (záměrový), který se objevuje po slovesech pohybu:

II. She has sent me to collect the luggage.
Dušková, 1988: 563)

„Po so (tak), such (takový) infinitiv vyjadřuje účinek:

III. Would you be so kind as to call me a taxi?"
(Dušková, 1988: 564)

infinitiv atributivní (podle Duškové, 1988) „se vyskytuje ve funkci substantivního postmodifikátoru.“ V této funkci často alternuje s přívlastkovou větou vztažnou:

[6] There was no one to consult.

3. PODMĚT

Podmět je základní větný člen. Na rozdíl od češtiny je však v anglické větě nezbytný. Je to dáno tím, že angličtina je jazyk analytický s pevným slovosledem, v němž jsou jednotlivé větněčlenské funkce signalizovány pozicí ve větě, zatímco čeština je jazyk syntetický, který díky gramatickým kategoriím podmět vždy nevyžaduje, a jedná se potom o věty bezpodmětové, neboli jednočlenné.

Jednočlenné věty slovesné v angličtině neexistují, ale můžeme se setkat s případy, kdy není podmět vyjádřen. To se týká vět rozkazovacích ve 2. osobě:

- [1] I. Close the door.
II. Open the window.

Nebo vět s elipsou:

- [2] I. Don't speak unless spoken to.
(Dušková, 1988: 584)
II. Nice to meet you.

Podle mluvnice Bibera a kolektivu (1999: 123) je podmět charakterizován následujícími znaky:

- pojí se se všemi typy sloves
- je pro něj charakteristická „noun phrase“, ale může být také nominální větou
- je prvním pádem zájmen v určitých větách (v angličtině se však projevuje velmi omezeně)

- obvykle předchází „verb phrase“, ale musí být povinně umístěn před operátora v nezávislých rozkazovacích větách s výjimkou toho, když je podmět slovem začínajícím na wh-
- rozhoduje o formě „verb phrase“ v přítomném čase, v minulém čase o tvaru slovesa *be*
- může se shodovat s *by-phrase* v pasivních konstrukcích

Podle Duškové (1988) je pro podmět typické, že se od jednotlivých větných členů liší především pozicí ve větě, která je dána modalitou a druhem věty. Pro věty oznamovací obecně platí, že podmět stojí před přísudkem. Protože některá slova v angličtině mohou být např. substantivem, adjektivem apod., právě jejich postavení ve větě definitivně určuje, zda se jedná o podstatné jméno v podmětu, nebo v předmětu atd. Toto pravidlo se ovšem netýká řídce se vyskytujících vět s inverzí:

[3] I. So do I.

II. Here comes Peter! (Dušková, 1988: 540).

Ve větách tázacích stojí podmět za přísudkem. Pokud se jedná o přísudek složený, klade se podmět za pomocné sloveso plnovýznamové:

[4] Do you know him well?

U vět zvolacích stojí podmět klasicky před přísudkem, inverze se objevuje pouze ve větách typu:

[5] I. Long live the Queen! (Dušková, 1988: 390)

II. May you be happy! (Dušková, 1988: 390)

3. 1. GERUNDIUM VE FUNKCI PODMĚTU

Už v předchozí kapitole byla zmínka o tom, že gerundium může plnit různé syntaktické funkce. Vyskytuje se ve větě např. jako předmět, přívlastek nebo příslovečné určení. Já se ale budu zabývat gerundiem pouze v syntaktické funkci podmětu.

Jelikož je zakončeno příponou -ing, může být gerundium lehce zaměněno s podstatným jménem slovesným.

Podle Mathesia (1961) se jméno slovesné od gerundia liší následujícími znaky:

- může být determinováno určitým či neurčitým členem nebo přivlastňovacím či ukazovacím zájmenem:

[1] *The loudest knocking came from the door to their en-suite bathroom, so it was with some trepidation that my mother opened it and switched the light on.*

(Cosmopolitan, 1999: 124)

- může být rozvinuto přídavným jménem:

[2] *Continuous learning is expected in today's job market, and also in our everyday lives.*

(The Undersea Journal, 2002: 5)

- nebo může být určeno genitivem substantiva:

[3] *Understanding of Sweeney's purpose* came swiftly to the crew.

(Smolka, 2005: 139)

Ve srovnání s podstatným jménem slovesným má ovšem gerundium mnohem více slovesný charakter.

S gerundiem v podmětu může občas v jistých případech alternovat infinitiv. Nejedná se však o jev velmi frekventovaný. Jedná se např. o

• výroky obecné platnosti:

[4] I. *Seeing* is believing.

II. *To see* is to believe.

(Dušková, 1988: 571)

• označení konkrétního aktuálního děje:

[5] I. *Confiding* in him was a mistake.

II. *To confide* in him was a mistake.

(Dušková, 1988: 571)

Pozn.: Pro infinitiv není tento způsob vyjádření příznačný, „neboť infinitiv primárně vyjadřuje slovesný děj abstraktně (potenciálně) bez zřetele k jeho realizaci.“ (Dušková, 1988: 571) Pro gerundium je naopak takové vyjadřování konkrétních dějů typické.

• Jak už bylo zmíněno výše, pro infinitiv platí spíš to, že odkazuje k jednotlivým příležitostem, zatímco gerundium označuje děje obecné:

- [6] I. *Telling lies is wrong.*
(Quirk, Greenbaum, 1993: 321)
II. *To tell lies is wrong.*

3.1.1. GERUNDIÁLNÍ PODMĚT V PREVERBÁLNÍ POZICI

Gerundiální podmět v iniciální pozici je bezpochyby frekventovanější než podmět infinitivní. O této skutečnosti se zmiňují jazykovědci jako např. Dušková (1988) nebo Huddleston, Pullum (2002), ale podle vlastních získaných materiálů mohu tuto skutečnost jen potvrdit.

Podmětové gerundium se nejčastěji objevuje v novinách, časopisech, méně častěji v beletrii, kde je nejpoužívanější infinitivní podmět v extrapozici. V odborném stylu se s gerundiálním podmětem prakticky nesetkáme.

Příklady:

NOVINY:

[1] You would want to be slightly wanting to believe that *being pushed around* by a socially inadequate and biologically indeterminate Irish teacher constitutes having a good time.
(Waterford Today, 2005: 25)

ČASOPISY:

[2] I loved your interview with Billie Piper and Reese Witherspoon. Both are strong, intelligent, beautiful women who work in an industry that often victimises young women, but they have clearly come out on top. *Hearing* them talk about family, love and life in such a down-to-earth way was inspiring.

(Glamour, 2006: 16)

BELETRIE:

[3] *Practicing* in your room is one thing. *Putting* that sort of business into use while someone is insulting you to your face is quite another.

(Feist, 1992: 43)

ODBORNÁ LITERATURA:

[4] *Separating* grammar and meaning may sound back-to-front, given the obvious fact that we use grammar in order to express meaning.

(Hudson, 1998: 8)

3.1.2. GERUNDIÁLNÍ PODMĚT V EXTRAPOZICI

**3.1.2.1. GERUNDÁLNÍ PODMĚT V EXTRAPOZICI
S ANTICIPAČNÍM IT**

Použití gerundiálního podmětu v této větné konstrukci není běžné jako u podmětu infinitivního, kde je tento způsob vyjádření velmi frekventovaný. Podmětové gerundium s anticipačním *it* se obecně vyskytuje velmi zřídka a pokud ano, tak hlavně v hovorovém jazyce. Na základě vlastního získaného materiálu můžu poznamenat, že jsem se s tímto případem nejvíce setkala v publicistice, nejčastěji v rozhovorech, které jsou v podstatě záznamem běžně mluvené řeči.

[1] You never open your lips while you are painting, and it is horribly dull standing on a platform and trying to look pleasant.

(Wilde, 2003: 17)

[2] It's all a bit difficult being so confined, especially as Ann likes to watch TV in the morning, while I listen to Radio 4.

(The Sunday Times Magazine, 2005: 82)

3.1.2.2. EXTRAPOZICE VS. DISLOKACE

Huddleston (1971) se o extrapozici gerundiálního podmětu vyjadřuje takto: „it is in fact comparatively rare (...) and acceptable only with a short and simple matrix.“ Na druhou stranu Postal (1974) rozlišuje pojmy jako „extrapozice“, která se

vyskytuje u infinitivních a finitních vět, a tzv. „shift“, jenž je příznačný pro podmět gerundiální. Dále tvrdí, že velké množství vět, které obsahují gerundiální podmět, by mělo být analyzováno jako případy pravé dislokace podmětu, jako na např. ve větě:

[1] I. It annoyed us both, having to do the calculations by hand.

[práva dislokace]

II. It annoyed us both that we had to do the calculations by hand.

[extrapozice]

(Huddleston, Pullum, 2002: 1413)

Rozdíl mezi extrapozicí a dislokací je někdy dán prozodií. Má se za to, že extraponovaný gerundiální podmět spolu s celou větou vytváří jeden intonační celek, zatímco dislokace představuje celek, který může být rozdělen pauzou. Na druhou stranu však bylo prokázáno, že intonace není v žádném případě spolehlivé měřítko, a to se týká i interpunkce. Důkazem je následující příklad, který by mohl být stejně dobře vyjádřen i bez použití rozdělovacího znaménka. Smolka (2005) říká, že v tomto případě je pravděpodobnější, že mluvčí shledává téma hovoru nepříjemným, a proto rozděluje větu do dvou segmentů a neúmyslně ji vyjadřuje dislokací.

[2] I was in the psychiatric wing. *It bothers you, finding out I was in there.* Because I'm married to your mom.

(Smolka, 2005: 139)

3.1.2.3. GERUNDIÁLNÍ PODMĚT V EXTRAPOZICI S EXISTENCIÁLNÍM THERE

Neobvyklou větnou vazbu tvoří podmětové gerundium s existenciálním *there*. V takové konstrukci se gerundium, na rozdíl od anticipačního *it*, vyskytuje celkem často. „V kladné formě odpovídá nejčastěji české jednočlenné větě slovesné reflexivní:

[1] *There was skating and tobogganing.*

(Dušková, 1988: 572)

V záporné formě má modální význam a vyjadřuje popření možnosti:

[2] *There's no stopping him.*

(Dušková, 1988: 572)

3.1.2.4. VAZBA IT'S NO USE/GOOD + -ING

S pravidelnou extrapozicí gerundiálního podmětu se v angličtině setkáváme u vazby IT'S NO USE / GOOD + -ING (popr. IT'S NO POINT + -ING), která může alternovat s vazbou THERE IS NO USE / GOOD + -ING, jež má stejný význam. Vazba s *there* je typická pro americkou angličtinu.

- [1] I. *It's no good / use trying to persuade him.*
II. *There is no good / use trying to persuade him.*

(Dušková, 1999: 95)

3.1.2.5. ANTICIPAČNÍ IT VS. EXISTENCIÁLNÍ THERE

Anticipační *it* může v některých případech alternovat na začátku věty s existenciálním *there*, při čemž se význam nemění. Jedná se o již zmíněnou vazbu *it is no use / good + -ing* a její obdobu s *there*.

Anticipační *it* je však nejfrekventovanější ve spojení s infinitivním podmětem, zatímco podmět gerundiální se v extrapozici objevuje zřídka a navíc převážně v neformálním mluveném projevu. Anticipační *it* může mimo jiné předcházet i větu vedlejší.

- [1] Stapleton was guarded in his replies, but *it was easy to see* that he said less than he might, and that he would not express his whole opinion out of consideration for the feelings of the baronet.

(Doyle, 1996: 83)

- [2] *It is appropriate that the first volume should be about the theory.*

(Dušková, 1999: 88)

Anticipační *it* je na rozdíl od existenciálního *there* bez diskusí považováno za anticipační podmět. Důkazem je hlavně možnost zaměnitelnosti postponovaného podmětu s podmětem v preverbální pozici. Samotná záměna může být ovšem na překážku požadavkům aktuálního větného členění.

- [3] I. *It's a pleasure to teach her.*
II. *To teach her is a pleasure.*
(Quirk, Greenbaum, 1993: 417)

Na rozdíl od anticipačního *it* je syntaktická role existenciálního *there* sporná. Mezi jazykovědci panují dva odlišné názory:

- a) podle první skupiny se jedná o podmět
(Quirk et al. 1972, Curme 1931)
b) podle druhé skupiny jde o ustálený vzorec,
tzv. introducer (Poldauf 1969b, Jindra
1965, Kirkwood 1969b). Jespersen (1949 VII)
nazývá *there* quazi-podmětem.

Co se týče rozdílu mezi anticipačním *it* a existenciálním *there*, *there* předjímá podmět vyjádřený substantivně nebo zájmenně.

- [4] *There was no misinterpreting the threat from its throat however.*
(Barker, 1989: 224)

- [5] *There is at present no satisfactory explanation*

of this discrepancy.

(Dušková, 1999: 88)

There není pouze formálním prostředkem, který zaplňuje místo podmětu, ale tvoří také konstitutivní složku větného typu existenciálního a existenciálně-lokativního.

Existenciální *there* a anticipační *it* slouží oba jako pomocné prvky, které nejsou nositeli vlastního sémantického významu. Zde se však opět setkáváme s rozdílem mezi oběma elementy. Záměna anticipačního *it* s podmětem v preverbální pozici nemá na významový obsah sdělení žádný vliv.

[6] I. *It was such fun to play with him.*

II. *To play with him was such fun.*

(Dušková, 1999: 88)

Naopak přemístění *there* na jiné místo ve větě není možné, což je dáno jeho existenciální nebo existenciálně-lokativní funkcí.

[7] I. *There's no gazing, no sharing.*

(Cosmo, 1999: 80)

II. * *No gazing, no sharing is.*

3. 2. INFINITIV VE FUNKCI PODMĚTU

Infinitivní podmět v preverbální pozici se v angličtině nevyskytuje tak často jako podmět gerundiální. Typičtější pro infinitiv je vazba s anticipačním *it*, kdy se infinitiv staví do **EXTRAPOZICE**. Princip extrapozice je poměrně dobře vysvětlen v *Comprehensive Grammar of the English Language* (Quirk et al., 1985: 1391): "The subject is moved to the end of the sentence, and the normal subject position is filled by the anticipatory pronoun *IT*. The resulting sentence thus contains two subjects, which we may identify as the POSTPONED SUBJECT (the one which is notionally the subject of the sentence) and the ANTICIPATORY SUBJECT (*it*)." Jde o zvláštní syntaktický vzorec, který má dva podměty, jak už bylo zmíněno výše - anticipační *IT* a vlastní podmět vyjádřený infinitivem, popř. gerundiem nebo větou vedlejší v postavení postverbálním.

S extraponovaným gerundiálním podmětem se ovšem setkáme v angličtině poměrně vzácně a pokud už se takový případ objeví, bude to pravděpodobněji v jazyce hovorovém.

Michael Swan (2005: 265) se zmiňuje také o tom, že infinitivní podmět byl dříve celkem běžný i pro mluvený jazyk. Pro moderní angličtinu už tak běžný není a používá se hlavně v jazyce psaném a formálním. To se ale týká případů, kdy se infinitivní podmět objeví v již výše zmiňované preverbální pozici. Extraponovaný infinitivní podmět je v hovorovém, ale

i psaném jazyce celkem frekventovaný (hojně se vyskytuje např. v publicistice).

Podmět v infinitivu označuje děj, který se v přísudku hodnotí, případně ztotožňuje s jiným dějem.

Přehled sloves, adjektiv a podstatných jmen, které se můžou pojit s infinitivním podmětem, podává mluvnické Huddlestona a Pulluma (2002: 1252). Výčet ale není samozřejmě úplný.

I. SLOVESA:

Amuse, embarrass, cause, occur (to), cost, pay, delight, please, disturb, take.

II. ADJEKTIVA:

Easy, impossible, essential, necessary, foolish, possible, good, ridiculous, hard, usual.

III. PODSTATNÁ JMÉNA:

Mistake, offence, pleasure, task, way.

3.2.1. INFINITIVNÍ PODMĚT V PREVERBÁLNÍ POZICI

[1] *To reveal art and conceal the artist is art's aim.*

(Wilde, 2003: 3)

Často se můžeme setkat také se strukturou
FOR + NOUN/PRONOUN + INF.

[2] *For you to take the children could seriously endanger our mission.*
(Huddleston, Pullum, 2002: 1252)

V neformálním stylu se může občas také objevit infinitiv ve formě bez infinitivní částice *to*.

[3] *Seek professional advice is what we should do.*
(Huddleston, Pullum, 2002: 1254)

Poznámka: Zde se jedná o tzv. pseudo-cleft sentence, která by mohla znít i takto: *What we should do is (to) seek professional advice.*

3.2.2. INFINITIVNÍ PODMĚT V EXTRAPOZICI

O extrapozici už byla zmínka výše. Pro infinitivní podmět je extrapozice typičtější než pro podmět gerundiální.

1. IT'S + ADJ. + INF.

O typicky anglickou vazbu se jedná, pokud je verbonominální přísudek rozvinut adjektivy typu *easy, hard, difficult, nice,*

pleasant, good, ready, impossible, painful
apod. a po substantivech jako např. *pleasure,*
fun, trouble apod.

[1] I. *It is a pleasure to teach her.*
(Quirk et al., 1985: 1392)

II. *It's good to see that the fallout from*
her very public split with Brad Pitt
hasn't dimmed Jennifer Aniston's irresistible
sparkle and we were thrilled to catch up with
our favourite cover star in this month's
issue.

(Glamour, 2006: 11)

Někdy je tento základní vzorec obohacen
o příslovce typu *enough, too, very, always,*
so apod.

III. *It would be too dangerous to even have*
the house.

(Glamour, 2006: 107)

IV. *It was virtually impossible to guess*
anything of his age or true appearance: dirt
and caked blood concealed both.

(Barker, 1989: 32)

2. IT'S + ADJ. + FOR + PŘEDMĚT + INF.

Tento typ konstrukce je charakteristický pro přídavná jména, která označují možnost/nemožnost, nutnost, důležitost, naléhavost, frekventovanost a hodnocení.

[2] I. In the confusion of the moment it was difficult for Lori to see what happened next, but it seemed Ohnaka's flesh gave away.
(Barker, 1989: 179)

II. "It is useless for us to pretend that we do not know you, Dr Watson," said he.
(Doyle, 1996: 71)

S obdobnou vazbou se setkáváme, pokud je infinitivní podmět v preverbální pozici a předložka *for* a předmět tento podmět předchází (viz výše).

Poznámka: Role nominálního prvku následujícího po předložce FOR:

- a. pokud stojí infinitivní vazba v preverbální pozici, je nominální prvek před infinitivem jen jejím podmětem
- b. nominální prvek může vystupovat jako předmětové doplnění adjektiva
- c. může vystupovat jako obojí současně.

V praxi je často těžké rozhodnout, o jaký případ se jedná.

3. IT'S + ADJ. + OF + PŘEDMĚT + INF.

Zde se jedná o konstrukci, která se podobá vazbě *It's + adj. + inf.*, ale na rozdíl od ní vždy obsahuje hodnotící adjektiva jako *kind, wise, clever, right, wrong, naughty, (im)polite, foolish, crazy, careless* atd.

[3] I. *It was stupid of you to leave the door unlocked.*

(Swan, 2005: 423)

II. "*It was brave of you to help Arthur the way you did - and you a stranger,*" she said tactfully, aware of his discomfiture though not of the reason for it.

(London, 1993: 50)

4. Infinitivní podmět může předcházet tázací zájmeno WHERE, HOW, WHEN apod.

[4] I. *Here's how to handle the most common tricks.*

(Cosmopolitan, 1999: 321)

II. *It's a problem where to find a substitute.*

(Dušková, 1988: 545)

4. FUNKČNÍ VĚTNÁ PERSPEKTIVA

Funkční větnou perspektivou, neboli aktuálním větným členěním, rozumíme rozložení stupňů výpovědní dynamičnosti na jednotlivé prvky ve větě. Nejpodstatnějším znakem věty je, že mluvčí jejím prostřednictvím zaujímá stanovisko k nějaké skutečnosti.

V češtině je aktuální větné členění hlavním slovosledným principem, zatímco v angličtině se slovosled jako prostředek aktuálního větného členění uplatňuje méně. Je to opět dáno faktem, že angličtina je jazyk analytický s pevným slovosledem, čeština jazyk syntetický se slovosledem volnějším. Pevnost anglického slovosledu někdy působí v rozporu s větnou linearitou a principem gramatickým.

Princip gramatický, jehož podstatou je, že každý člen ve větě má své místo, které je určováno jeho gramatickou funkcí, se v angličtině uplatňuje velmi silně. Je to dáno anglickou morfologií, jejíž systém je poměrně jednoduchý. Na druhou stranu díky pevnosti slovního pořádku nepřipouští jeho změny, protože by se tím pádem změnila i gramatická funkce slov ve větě.

Tento princip se dostává do konfliktu s aktuálním větným členěním. V češtině k tomuto rozporu nedochází právě díky pohyblivému slovosledu. To znamená, že můžeme důležitost jednotlivých částí výpovědi přizpůsobit požadavkům funkční větné perspektivy. Aktuální větné členění často vyžaduje,

aby podmět následoval za určitým slovesem, pokud tento podmět patří do jádra výpovědi. V češtině je tento pořádek slov možný, v angličtině nikoliv.

Struktura anglického slovosledu obvykle vypadá jako *podmět - určité sloveso - předmět* a není možné ji libovolně měnit. Proto dochází v angličtině ke konfliktu mezi principem gramatickým a funkční větnou perspektivou.

Angličtina řeší tento problém např. použitím pasivních konstrukcí nebo rozlišuje významnost jednotlivých částí výpovědi různým větným přízvukem:

[1] I. I met 'Jack in Regent's Park.

II. I met Jack in 'Regent's Park.

(Mathesius, 1961: 185)

Z toho plyne, že v angličtině má intonace v mluveném jazyce důležitější úlohu než v češtině, protože v češtině intonace často pouze doplňuje slovosled, zatímco v angličtině je signálem významnějším.

K prostředkům aktuálního větného členění patří dále sémantika větných členů, slovních druhů a některých slov a samozřejmě kontext (jazykový a situační). Do jaké míry se budou tyto prostředky uplatňovat, závisí především na tom, zda se jedná o jazykový projev kontextově zapojený či nezapojený a ovlivněný emocionálními nebo emfatickými činiteli.

V angličtině je emfatickému postavení vyhrazen zpravidla počátek věty. Podle Mathesia (1961) to souvisí s tím, že většina anglických vět začíná

nedůraznými slabikami, a proto už samotné postavení důrazného slova na počátek věty je nápadné:

[2] I. *Small is the seed of every greatness.*

(Fergusson, 2000: 123)

II. *Off he went.* (Mathesius, 1961: 187)

4. 1. TÉMA A RÉMA VÝPOVĚDI

Každá výpověď se skládá ze dvou částí (v nejjednodušším pojetí) a navíc části, která označuje přecházení z jedné části výpovědi na druhou. Jedna část vyjadřuje to, co je dáno kontextem nebo to, o čem se něco vypovídá. Je to část, která je mluvčímu i posluchači známá. Tuto část výpovědi nazýváme TÉMATEM, nebo základem výpovědi.

Druhá část výpovědi obsahuje informaci, která je nová, posluchači neznámá. Nazýváme ji RÉMA, neboli jádro výpovědi.

Část, která se nachází uprostřed mezi tématem a rématem a naopak, se nazývá PŘECHOD.

[1] How that personage haunted my dreams, I need scarcely tell you. On stormy nights, when the wind shook the four corners of the house, and the surf roared along the cove and up the cliffs, I would see him in a thousand forms, and with a thousand diabolical expressions. (...) **To see him leap and run and pursue me over hedge and ditch (T) was the worst of nightmares. (R)**

(Stevenson, 1994: 3)

I když je téma nejčastěji realizováno prvky známými a réma prvky novými a neznámými, může být tématem i prvek neznámý a naopak rématem prvek známý. Členění na téma - přechod - réma se uplatňuje i ve větách, které jsou kontextově nezapojené. Jedná se např. o věty, jimiž začíná jazykový projev a kde jsou všechny prvky pro posluchače nebo čtenáře nové.

Někdy se rozlišují termíny jako téma a východisko výpovědi. „Východisko výpovědi je počáteční větný člen (nejčastěji příslovečné určení nebo konektivní výraz), který může mít vyšší stupeň výpovědní dynamičnosti než vlastní téma. V britské literatuře pojem východiska a tématu splývá v tom smyslu, že se za téma považuje počáteční větný člen (kromě spojek) bez ohledu na stupeň jeho výpovědní dynamičnosti.“ (Dušková, 1988: 528)

Informace, o které se mluvčí dělí s adresátem, mohou být jednak důvěrně známé, a jednak nové. Tzn., že bychom měli rozlišovat informace, které jsou buď nové nebo staré s ohledem ke kontextu, a informace, které jsou nové nebo staré s ohledem k adresátovi. Informace, která je známá z předchozího kontextu, je jednoznačně známá i adresátovi. Ale adresát může také znát fakta, která nebyla zmíněna v předchozím textu nebo promluvě. Jedná se např. o fakta, jež patří do všeobecného rozhledu:

[2] **The President** is giving the State of the Union address later tonight.

(Huddleston, Pullum, 2002: 1369)

Rozlišit téma a réma výpovědi může být obtížné, často hraje roli hlavní větný přízvuk. Je to např. v případě, kdy nemůže být uplatněn tzv. princip koncové pozice rématu (end-focus / end weight principle):

[3] I. I met Peter on **Tuesday**.

 II. I met **Peter** on Tuesday.

Přehled tendencí, které se vztahují k informační struktuře věty podle Huddlestona, Pulluma (2002: 1372):

1. Tzv. těžké prvky mají tendenci k finální pozici ve větě.
2. Jádro je obvykle umístěno na konec věty.
3. U podmětu je nejpravděpodobnější, že bude adresátovi znám z předchozího kontextu.
4. Informace, která je příslušníkům komunikace dobře známá, je většinou umístěna na místo před informací novou.
5. Konstrukce s informační zátěží inklinují k omezení s ohledem k rozsahu textu, ve kterém se mohou do jisté míry vyskytovat.

4. 2. PODMĚT Z HLEDISKA FSP

Studie prokázaly (Mathesius, 1915, 1947, Poldauf, 1940, 1962, 1964, Dušková, 1971, 1972), že angličtina má silnou tendenci stavět téma věty do role podmětu. V češtině je tato tendence také dosti patrná, ale v angličtině je podstatně silnější. Na druhou stranu Dušková (1975: 199) říká, že Firbasovy studie o teorii funkční větné perspektivy (1957, 1966) vedly k závěru, že „semantics as a constitutive factor of FSP, a relevant point in this respect being the non-generic uses of the articles, which may, in conjunction with predicative verbs of certain semantic classes, signal the communicative value of particular sentence parts quite unambiguously irrespective of their sentence position.”

Tento výzkum ukázal, že podmět v angličtině může být i rematický, navzdory své iniciální pozici ve větě. Firbas (1966: 243) se zmiňuje o tom, že rematický podmět se většinou objevuje ve spojení se slovesy nebo slovesnými frázemi, které vyjadřují objevení se nebo existenci na scéně. Jedná se o slovesa či slovesné fráze typu: *to be, come, come into view, come on the scene, come in, come up, appear, to present oneself, to take place, to arise, exist, be preterit, occur* a další.

- [1] I. A girl (R) **came into** the room .(T)
II. A girl (T) **broke** a vase.(R)

Ve druhém případě je podmět tematický i navzdory tomu, že vyjadřuje novou informaci a je spojen s neurčitým členem, ale na rozdíl od prvního příkladu je spojen se slovesem, které neoznačuje objevení se nebo existenci na scéně.

V souvislosti s existencí na scéně by se dalo spojit i existenciální *there*. Jeho postavení na rovině funkční větné perspektivy je specifické, neboť umožňuje postverbální postavení podmětu. „Toto postavení je ve shodě se stupněm výpovědní dynamičnosti vlastního podmětu, který je v existenciálních větách zpravidla kontextově nezapojený a má vyšší stupeň výpovědní dynamičnosti než sloveso.“ (Dušková, 1988: 393) *There* uvádí réma věty, kterým se stává podmět v postverbální pozici. Tento podmět a jeho příslušnost k tematické části věty se však nemusí projevat jen postverbálním postavením ve větě, ale může být indikován výrazy, které ho provázejí. Jednak se může jednat o singulativní člen neurčitý, který vyjadřuje novost, neznámost nebo může jít o kvantifikátory (*many, some, no, číslovky atd.*), které jsou samy o sobě nositeli značného stupně výpovědní dynamičnosti.

[2] True, *there is no getting away* from the passionate attachment to self, that I - beam set down in the dead center of the world and holding the whole rickety edifice in place.

(Banville, 1998: 22)

4. 3. ROZDÍL MEZI GERUNDIÁLNÍM A INFINITIVNÍM PODMĚTEM Z HLEDISKA FSP

Jak už bylo řečeno, rozdíl mezi gerundiálním a infinitivním podmětem je především v tom, že gerundiální podmět většinou vyjadřuje děj, který reálně proběhl nebo probíhá. Často také označuje děje obecné. Na druhou stranu se podmět infinitivní více vztahuje k dějům individuálním a hypotetickým, které se nemusely stát a většinou se nestaly. Jedná se spíš o jakési pravidlo, radu nebo řád.

V následujících dvou kapitolách se však budu zabývat rozdíly mezi těmito podměty z hlediska aktuálního větného členění. Zajímat mě bude především to, který z podmětů více inklinuje k tematickému nebo rematickému postavení ve větě a pokud toto postavení nějak výrazně ovlivňuje iniciální pozice a extrapozice popisovaného podmětu.

4. 3. 1. GERUNDIÁLNÍ PODMĚT A FSP

Gerundiální podmět se nejčastěji v textu objevuje v iniciální pozici, zatímco u podmětu infinitivního je situace přesně opačná. Z hlediska funkční větné perspektivy má gerundiální podmět tendenci k roli tématu a to jak v iniciální pozici,

tak extrapozici. Faktem zůstává, že v angličtině je podmět na začátku věty téměř vždy považován za téma, a to za předpokladu, že se nejedná o podmět, který je spojen se slovesy nebo slovesnými frázemi, které označují existenci nebo objevení se na scéně. V těchto případech se potom podmět věty jeví jako rematický, protože označuje novou skutečnost, jež je dána právě slovesem v přísudku.

Gerundiální podmět v iniciální pozici většinou označuje to, o čem už byla v předchozím textu zmínka. Tento fakt může být právě jedním z důvodů, proč se gerundiální podmět v iniciální pozici tak často objevuje v roli tématu a ne naopak. Je to dáno skutečností, že označuje děj reálný, který zaručeně probíhal nebo probíhá a většinou o něm byla zmínka už dříve. Informace je adresátovi známá z předchozího kontextu.

Pokud stojí gerundiální podmět v preverbální pozici v úvodní větě celého textu, svojí tendencí k vyjadřování dějů, které reálně proběhly, se staví také do postavení tematického.

[1] **Meeting my father** (T) was scary, but it was nothing compared to preparing him for a Cosmo photo shoot.

(Cosmo, 1999: 12)

[2] **Getting a mortgage** (T) is no simple task and when calculating the cost, many of us forget to add

in essential extras such as life insurance, home insurance and, of course, legal fees.

(Evening Herald, 2006: 18)

Extraponovaný gerundiální podmět inklinuje k roli tématu stejně jako jeho varianta v iniciální pozici. Gerundiální podmět v extrapozici se blíží svou tendencí k tématu právě dislokaci, která je často také tematická. Obě, jak dislokace, tak extrapozice, vyjadřují informace, které nejsou ústřední z hlediska komunikativní důležitosti. „This quality is more prominent with the dislocation, which is often considered a mere explanatory afterthought, however, subject clauses of the gerund type are also predominantly thematic irrespective of their position within the sentence.” (Smolka, 2005: 139)

[3] Would you like to talk about growing up in Hollywood? “No, not if it has to do with my father,” she says at the start of the interview. Your mother was a very famous model, did she offer you any advice for your modelling career? “No, I figured it out for myself.” [...] She admits it was hard **growing up surrounded by glamorous women.**” (T)

(Cosmo, 1999: 28)

Právě fakt, že se pravá dislokace v textu objevuje jako téma, a neshoda mezi jazykovědci, kdy někteří tvrdí, že by většina vět s gerundiálním podmětem v extrapozici měla být považovaná za případ

pravé dislokace, ukazuje, že ať už dislokace nebo extrapozice mají tendenci k roli tématu ve větě. Tím chci říct, že si tyto dva pojmy vzájemně konkurují a v některých situacích není jasné, o jaký případ se vlastně jedná. Rozdíl je dán pouze prozodií a to ne vždy stoprocentně. Tudíž, pokud je prokázáno, že pravá dislokace je tematická, je logické, že musí být ve většině případů považován za tematický i extraponovaný gerundiální podmět.

4.3.2. INFINITIVNÍ PODMĚT A FSP

Infinitivní podmět v iniciální pozici inklinuje, stejně jako podmět gerundiální, k postavení tematickému. Může to být opět dáno jeho preverbální pozicí, která je v angličtině téměř vždy chápána jako informačně méně významná, tudíž pozicí, která označuje informace, o kterých už byla v předchozí promluvě či textu zmínka.

Sémanticky se však oba podměty liší a to tím, že gerundiální podmět vyjadřuje to, o čem se už mluvilo, zatímco podmět infinitivní označuje většinou děje hypotetické, které se nestaly a není stoprocentně jisté, že se stanou. Někdy se v infinitivu slučuje význam konkrétního i hypotetického děje a je těžké přesně rozlišit, které pojetí převládá.

[1] "How came Selden, in the darkness, to know that the hound was on his trail?"

"He heard him."

"To hear a hound upon the moor (T) would not work a hard man like this convict into such a paroxysm of terror that he would risk recapture by screaming wildly for help.

(Doyle, 1996: 137)

Na rozdíl od extraponovaného gerundiálního podmětu může být extraponovaný infinitivní podmět jak tematický, tak rematický.

Volba mezi infinitivním podmětem v preverbální pozici a infinitivním podmětem extrapozici je závislá především na tom, o čem mluvíme jako o informačně důležitějším, co je nositelem nové informace a co je známo už z předchozího kontextu nebo z adresátovi a mluvčího zkušenosti. Stará informace (v tomto případě ve formě infinitivního podmětu) je často mluvčím sdělena na počátku věty, zatímco nová informace (opět ve formě infinitivního podmětu, zde v extrapozici) se objevuje právě na konci sdělení.

[2] I. It is always difficult (T) to please Mr. Williams (R).

II. To please Mr. Williams (T) is always difficult (R).

III. Mr. Williams (T) is always difficult to please (R).

Varianta I (a podle Firbase i III) může klidně mít opačné rozložení FSP. Kromě toho je třeba

uvažovat o *difficult* a *to please* jako o dvou různých polích distribuce výpovědní dynamičnosti.

V prvním případě by starou informací (tématem) bylo "*It's always difficult*" a novou informací (rématem) "*to please Mr. Williams*". Mluvčí by mohl odpovídat např. na otázku typu: *What's always difficult for you?* Tématem je to, co je pro mluvčího obtížné a tím je právě nová skutečnost - vyhovět panu Williamsovi.

V další větě se naopak známým faktem stává první část věty "*To please Mr. Williams*", zatímco novou informací nese "*always difficult.*" Zde by mohl mluvčí reagovat na otázku typu: *How is it to please Mr. Williams?* Část věty, která byla v otázce rématem se stává v následující větě (odpovědi) tématem a novou informací je fakt, že vyhovět panu Williamsovi je „vždycky obtížné.“

Co se týče poslední věty, mluvčí se už v předchozím kontextu zmínil o panu Williamsovi. Mohl by zodpovídat např. otázku typu: *What can you tell me about Mr. Williams?* Odpovědí, a tudíž rématem, by byla informace, že to je „vždycky obtížné mu vyhovět.“

Infinitivní podmět podle svého umístění ve větě může naznačovat, o jakou informaci se bude jednat. V uvedených příkladech jsem se ovšem zmínila pouze o infinitivním podmětu v iniciální pozici v roli tématu a o stejném podmětu v extrapozici v roli rématu. Extraponovaný infinitivní podmět, jak už bylo řečeno, může být i tematický.

[3] "It is a wonderful place, the moor," said he, looking round over the undulating downs, long green rollers, with crests of jagged granite foaming up into fantastic surges. [...] "But my tastes led me to explore every part of the country round, and I should think that there are few men who know it better than I do."

"Is it so hard to know (T)?"

"Very hard."

(Doyle, 1996: 72)

4. 4. DÉLKA A SLOŽITOST STRUKTUR ROZVÍJEJÍCÍ INFINITIV A GERUNDIUM

Jak už jsem se zmínila výše, gerundiální podmět více inklinuje k roli tématu v obou pozicích, zatímco podmět infinitivní k roli tématu i rématu s tím, že v iniciální pozici je častěji tematický, ve finální pozici se objevuje v obou rolích.

Tato fakta mohou souviset s délkou a složitostí infinitivních a gerundiálních struktur. Musíme samozřejmě rozlišovat pojmy jako „délka“ a „složitost,“ přičemž délkou struktur se rozumí, jakým množstvím větných členů je rozvíta podmětná vazba, zatímco složitostí se rozumí, kolik závislých vedlejších vět rozvíjí základní podmětnou vazbu.

Obecně se zdá, že gerundiální podmět (v obou pozicích) inklinuje k méně složitým a kratším větným strukturám, u podmětu infinitivního je tomu naopak.

[1] I. *But to feel like a fairytale princess for just half an hour is worth being the butt of marital jokes for a lifetime.*

(Evening Herald, 2006: 11)

II. *This is no way to reward Irish people who are contributing as much to their adopted homeland as their forebears, and who are contributing an invaluable amount to the fabric of American society.*

(Evening Herald, 2006: 12)

Pro infinitiv je rovněž typické, že je poměrně často rozvinut dalšími vzájemně koordinovanými infinitivními podmínkami.

[2] *It can be very sexy to tell a man what you want and it's sexy to fantasise, plan and get your props ready to go - whether it's Champagne, condoms or sex toys.*

(Glamour, 2006: 105)

Důvodem, proč jsou struktury s gerundiálním podmínkem méně rozvinuté a bohaté, může být jeho tendence k roli tématu ve větě s vyšší mírou výskytu pronominálních prvků, zatímco u infinitivního podmětu je situace opačná.

[3] I. Allowing them to settle wherever they want is simply not an option.

(Cosmo, 1999: 22)

II. "Living through this is going to be the best thing," says Mraz, whose pal Charlie Mirigrone is now in remission and living in the singer's L.A. apartment.

(People, 2003: 40)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části se budu zabývat kvantitativním vyhodnocením výskytu gerundiálních a infinitivních podmětů v iniciální pozici a extrapozici a dále vyhodnocením dotazníku, ve kterém jsem se pokusila zjistit tendence gerundiálního a infinitivního podmětu a kritéria, kterými se rodilí mluvčí při jejich výběru řídí.

5. KVANTITATIVNÍ ANALÝZA VÝSKYTU GERUNDIÁLNÍCH A INFINITIVNÍCH PODMĚTŮ

U infinitivního podmětu jednoznačně převažují příklady v extrapozici, zatímco u podmětu gerundiálního je tomu přesně naopak. To jen potvrzuje už dřívější výzkumy tohoto typu, kdy bylo zjištěno, že infinitiv vykazuje tendenci k extrapozici a gerundium k počáteční pozici ve větě. Případů s infinitivním podmětem jsem obecně našla více ve všech literárních žánrech: v beletrii, publicistice i literatuře odborné.

Co se týče extraponovaného gerundiálního podmětu, nejvíce se tento typ objevil v publicistice ve formě záznamu mluvených projevů. Postponovaný gerundiální podmět se v excerpované literatuře vyskytl jednak v extrapozici pomocí anticipačního *it* nebo se do této pozice dostal pomocí *there*. Tento

případ extrapozice se minimálně objevil i u infinitivního podmětu.

Dalším nápadným znakem se stal fakt, že oba podměty, jak gerundiální, tak infinitivní, jsou nejčastěji zastoupeny slovesem *be* a že oba podměty jsou tvořeny slovesy stejnými (tím mám na mysli slovesa, která se v infinitivním a gerundiálním podmětu objevují nejčastěji, ne pouze v jedné nebo ve dvou větách). Jak už bylo řečeno, u obou podmětů největší procento zastupuje sloveso *be* v infinitivní prezentní podobě *to be* a gerundiální prezentní formě *being*, případně ve tvarech minulých, trpných a průběhových. U infinitivního podmětu je samozřejmě největší procento tvořeno extrapozicí, zatímco u podmětu gerundiálního je to iniciální pozice.

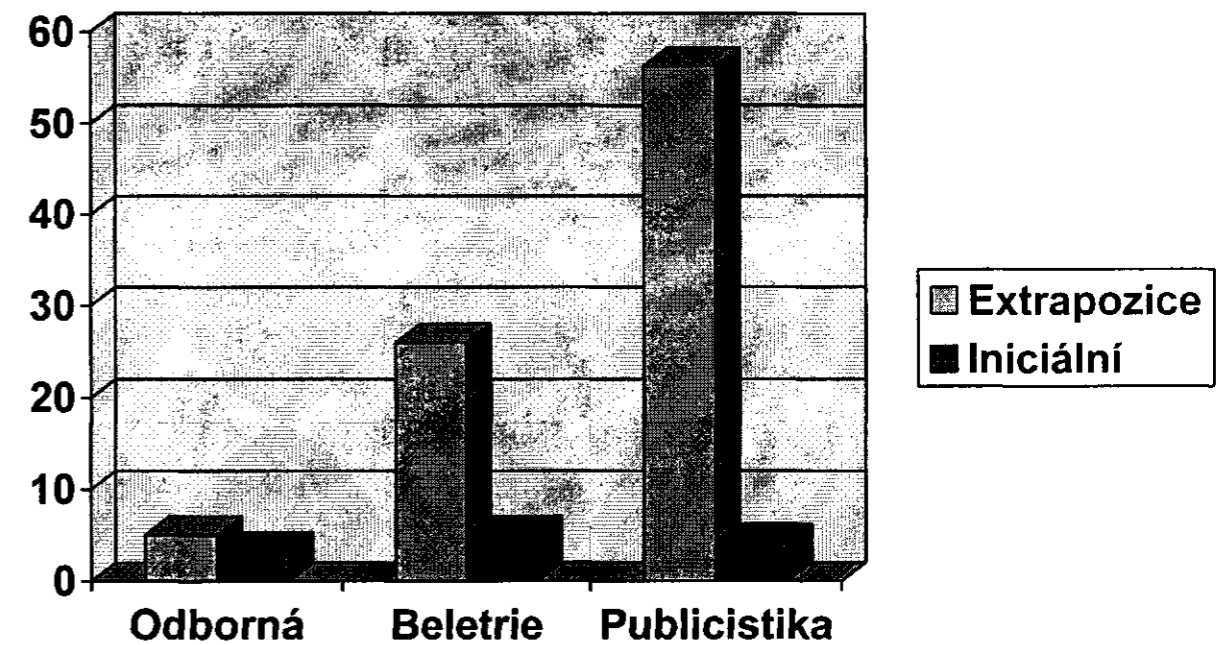
Jelikož jsem se už zmínila, že sloveso *be* se stalo nejužívanějším v roli infinitivního a gerundiálního podmětu, ráda bych se dále zmínila i o ostatních slovesech, která se shodují co do frekventovanosti u obou podmětů. Jsou to *do - doing*, *find - finding*, *go - going*, *get - getting*, *have - having*, *know - knowing*, *say - saying*, *see - seeing* a *take - taking*.

Dalším předmětem mého výzkumu se stala frekvence výskytu obou podmětů v různých literárních žánrech. Zastoupena byla beletrie, literatura odborná a publicistika (viz. grafy v Příloze). U jednotlivých podmětů jsem dále porovnávala, v jakém literárním

žánru se vyskytuje v největším procentu podmět v extrapozici a v iniciální pozici.

Co se týče infinitivního podmětu, nejvíce případů se objevilo v publicistice v podmětu v extrapozici (56,3%), zatímco nejmenší procento tvoří podmět v iniciální pozici v literatuře odborné (3,36%). Obecně největší procento je tvořeno podmětem v extrapozici, ale o tom už byla zmínka výše.

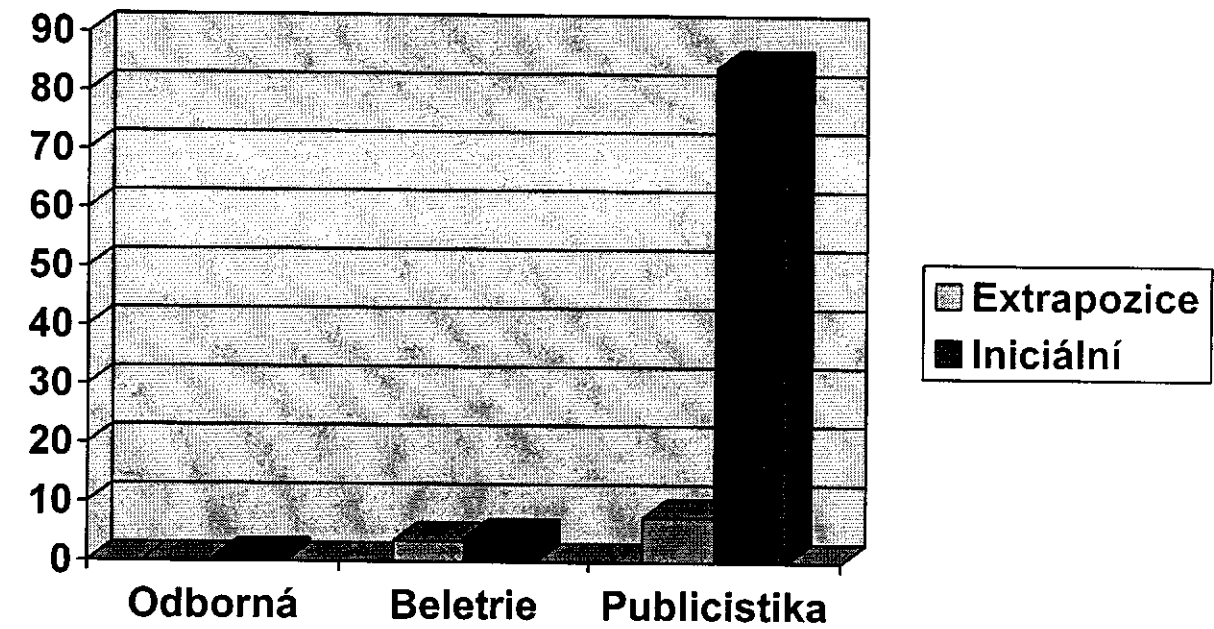
Obr. 1: Výskyt infinitivního podmětu v jednotlivých literárních žánrech (v %)

U gerundiálního podmětu je opět největší procento zastoupeno v publicistice, ale ne v extrapozici, nýbrž v počáteční pozici. Žádný případ

gerundiálního podmětu jsem nenašla v odborné literatuře v extrapozici. A opět obecně menší procento tvoří extraponovaný gerundiální podmět.

Obr. 2: Výskyt gerundiálního podmětu v jednotlivých literárních žánrech (v %)

Důvody, které vedou rodilé mluvčí k výběru jednotlivých podmětů, se budu zabývat níže.

6. ROZBOR VÝZKUMU

Šesti rodilým mluvčím jsem předložila 55 vět (viz Příloha), které se v excerpované literatuře objevily buď v gerundiální, nebo infinitivní podobě a to buď v iniciální pozici, či extrapozici. Pokusila jsem se vybrat případy, kde byly možné obě varianty a zkoumala, co respondenty vedlo k výběru konkrétní varianty. V případě, že zvolili obě možnosti, bylo mým cílem zjistit, jestli je mezi nimi významový rozdíl a v jakém kontextu by konkrétní varianty použili.

Respondenti neměli k dispozici celý text, což mohlo také do jisté míry ovlivnit výběr jednotlivých možností .

Příklady jsem vybírala ze všech žánrů: beletrie, publicistiky a literatury odborné.

Varianta, která se objevila v excerpované literatuře, je vždy zvýrazněna podtržením.

RESPONDENT Č. 1

Jméno: Keith

Pohlaví: Muž

Věk: 32

Vzdělání: Leaving Certificate

Místo původu: Waterford, Irsko

RESPONDENT Č. 2

Jméno: John

Pohlaví: Muž

Věk: 59

Vzdělání: Teacher Training College

Místo původu: Dunmore East, Co. Waterford, Irsko

RESPONDENT Č. 3

Jméno: Kathy

Pohlaví: Žena

Věk: 16

Vzdělání: Studentka

Místo původu: Dunmore East, Co. Waterford, Irsko

RESPONDENT Č. 4

Jméno: Trina

Pohlaví: Žena

Věk: 20

Vzdělání: studuje Applied Social Studies in Social
Care

Místo původu: Clonmel, Co. Tipperary, Irsko

RESPONDENT Č. 5

Jméno: Niamh

Pohlaví: Žena

Věk: 23

Vzdělání: Chef

Místo původu: Donegal, Irsko

RESPONDENT Č. 6

Jméno: Garth

Pohlaví: Muž

Věk: 32

Vzdělání: Bebington High School

Místo původu: Tranmere, Anglie

♦ **VĚTA Č. 1:**

(To tell / Telling) lies is wrong. (Quirk, Greenbaum, 1993: 321)

Ze šesti respondentů se pět (2, 3, 4, 5, 6) shoduje na gerundiu „Telling“. Zdůvodňují to tak, že je pro ně tato možnost přirozenější. Gerundiální podměť je obecně na počátku věty přirozenější a velmi frekventovaný. Infinitivní podměť na začátku věty zní příkře a příliš učeně, což se do téhle věty nehodí, a podle mínění respondentů označuje častěji děj hypotetický, zatímco gerundiální podměť inklinuje víc k ději reálnému.

Poslední respondent (č. 1) vybral možnost „To tell“, jelikož se vyjádřil, že varianta s gerundiálním podmětem nezní gramaticky správně.

♦ **VĚTA Č. 2:**

(To allow / Allowing) them to settle wherever they want is simply not an option. (Cosmo, 1999: 22)

Tři z respondentů (1, 3, 5) vybrali možnost infinitivní s tím, že respondent č. 1 uznává, že možnost gerundiální by se dala také použít bez

významového rozdílu, ale pro něj osobně je přirozenější varianta s infinitivním podmětem.

Také pro dotázanou č. 3 je možnost s infinitivem přirozenější.

Respondentka č. 5 vysvětluje svou volbu tím, že infinitivní variantu by použila v normální promluvě s neutrálním emocionálního zabarvení, zatímco varianta gerundiální by se hodila více do promluvy emocionálně zabarvené, např. argument s jinou osobou.

Zbývající tři respondenti (2, 4, 6) se svou odpovědí liší, jelikož zvolili variantu s gerundiálním podmětem a odůvodnili své tvrzení tím, že gerundium zní víc osobně a neformálně, zatímco infinitiv je striktnější a zní více jako pravidlo, což se do této věty nehodí. Uznávají, že infinitivní varianta by nebyla nemožná, ale osobně si zvolili již zmíněnou formu.

♦ **VETA Č. 3:**

It's easier (to sleep / sleeping) with someone than (talk / talking) to them and (allow / allowing) them to discover the real you. (Cosmo, 1999: 68)

Tři dotázaní (1, 2, 3) se shodli na variantě s infinitivním podmětem. Pro respondenta č. 1 by byla možná i varianta s gerundiálním podmětem v extrapozici, ale infinitiv zvolil proto, že všechny tři podměty považuje ve větě za informačně nejdůležitější a díky infinitivnímu podmětu může na

tato slova položit větší důraz. Sémanticky nevidí v infinitivní a gerundiální variantě žádný rozdíl.

Jelikož je infinitivní podmět extraponovaný a dva z dotázaných (1, 3) se shodli na tom, že jsou všechny infinitivní podměty v této větě informačně nejpodstatnější, přiklání se k názoru, že se v tomto případě jedná o réma věty a anticipační it se v této větě chová stejně jako existenciální there a předchází réma věty, kterým jsou právě slovesa to sleep, talk a allow.

V každém případě je v této větě extraponovaný infinitivní podmět na místě, jelikož se jedná o typicky anglickou vazbu, o které byla zmínka výše (viz s. 26).

Podle respondenta č. 2 označuje infinitivní podmět v extrapozici nějaké rozhodnutí („statement“), zatímco extraponovaný gerundiální podmět by podle jeho názoru zněl moc osobně, což není v tomto případě relevantní.

Naopak zbylí tři respondenti (4, 5, 6) upřednostňují extraponovaný podmět gerundiální právě z důvodu, že je mnohem přirozenější a hovorovější, zatímco podmět infinitivní zní velmi formálně.

♦**VETA Č. 4:**

(**To act / Acting**) the spy upon a friend was a hateful task. (Doyle, 1996: 91)

V této větě vybrali dotázaní (2, 3, 5, 6) převážně možnost gerundiální i přesto, že v originále

se tato věta objevuje s podmětem infinitivním v iniciální pozici. Rozhodující roli může hrát fakt, že respondenti nemají k dispozici větu v kontextu. Zdůvodňují svou volbu tak, že infinitivní podmět opět zní příliš formálně a nepřirozeně.

Respondentka č. 5 se vyjádřila, že gerundiální podmět použila z toho důvodu, že se ve větě objevuje sloveso *was*, které označuje děj, který proběhl v minulosti, zatímco infinitivní podmět by použila za předpokladu, že by sloveso bylo vyjádřeno podmínkou, např. ve větě *To act the spy upon a friend would be a hateful task*. Tím dokazuje tendenci gerundiálního podmětu k ději reálnému a tendenci podmětu infinitivního k ději hypotetickému, který by mohl, nebo nemusel proběhnout.

Pro respondenty č. 1 a 4 je vhodnější varianta s infinitivem, jelikož gerundium zní příliš hovorově a vzhledem ke znění věty není příliš na místě.

♦ **VĚTA Č. 5:**

(**To act / Acting**) was the one thing I was exposed to.
(Cosmo, 1999: 30)

Všichni rodilí mluvčí se shodli na možnosti gerundiální.

Respondent č. 2 by infinitivní podmět užil v jiném kontextu, v tzv. pseudo-cleft sentence: *To act is what I love to do*.

♦ **VĚTA Č. 6:**

It's really dull (**to be / being**) a single woman in this house. (Evening Herald, 2006: 13)

Všichni respondenti se shodli na tom, že jsou možné obě varianty, kdy rozhodující roli plní kontext.

Infinitivním podmětem v extrapozici by vyjádřili, že druhá osoba mluví o ženě, která je svobodná a žití v domě považuje za nudné. Infinitivní podmět je zde opět neosobní.

Na druhou stranu extraponovaný gerundiální podmět značí, že jistá žena mluví sama o sobě a o tom, jak nudné jí připadá žít v domě sama bez manžela. Gerundium se v tomto případě jeví jako velmi osobní.

Respondentka č. 4 se dále vyjádřila, že podmět v gerundiu označuje děj reálný, kdy je jisté, že žena mluví o sobě ze své vlastní zkušenosti a popisuje situaci, která se právě odehrává. Podmět v infinitivu zní hypoteticky, kdy se popisovaná situace ještě nemusela stát, jedná se jen o obecné konstatování.

♦ **VĚTA Č. 7:**

Girls are taught it is unattractive (**to be / being**) always available for a man. (Cosmo, 1999: 109)

Tři dotázaní (2, 4, 5) se shodují na infinitivní variantě, která zní přirozeněji, ale nevylučují ani variantu s gerundiem.

Respondentka č. 5 by gerundium použila ve větě:
Girls are taught that it is unattractive being always available for a man.

Pro respondenta č. 2 by se gerundiální podmět mohl použít v případě, kdy by věta byla modifikovaná a dívky by mluvily o sobě a své zkušenosti, jako je tomu u věty č. 6.

Dva z respondentů (3, 6) vybrali možnosti obě a svůj výběr odůvodnili tak, že se jedná o stejný případ jako ve větě 6.

Pro posledního respondenta (1) je přirozená pouze varianta gerundiální.

♦ **VĚTA Č. 8:**

But I think a lot has to do with environment, too - (to be / being) around a creative process is inspiring. (Cosmo, 1999: 30)

Všichni se opět shodli na gerundiálním podmětu. Infinitiv se do této věty nehodí, sloveso *be* v čase přítomném značí, že děj probíhá, infinitiv by značil, že se popisovaná skutečnost nemusela odehrát a pak by bylo nutné nahradit *is* podmínkou, např. *could be inspiring*.

♦ **VĚTA Č. 9:**

(To take / Taking) a beating before the girls of the keep was bad enough, (to be / being) punished by a

lout like Rulf in front of the Princess was a catastrophe. (Feist, 1992: 42)

Zde opět záleží na kontextu. Tři z dotázaných (3, 4, 5) považují za reálné obě varianty. *Taking* je osobnější, označuje děj, který se stal, a dává větě rysy běžné hovorové komunikace. Respondentka č. 5 se zmínila o tom, že ji ukázka, pokud se užije gerundiálního podmětu, připomíná záznam z deníku.

Dva respondenti (1, 6) považují za přirozené, když sloveso *take* vyjádří podmětem infinitivním a sloveso *be* ve druhé větě podmětem gerundiálním. Svě tvrzení odůvodňují tím, že gerundium ve druhé větě zní plynuleji, protože se objevuje uprostřed promluvy.

Poslední z dotázaných (2) vybral možnost s podmětem gerundiálním, jelikož zní osobně. Nevylučuje ani možnost s infinitivem, ale znovu záleží na kontextu. Pokud by vybral tuto variantu pozměnil by větu na: *To take a beating before the girls of the keep would be bad enough, (...)*.

♦ **VĚTA Č. 10:**

It's all a bit difficult (**to be / being**) so confined, especially as Ann likes to watch TV in the morning, while I listen to Radio 4. (Sunday Times Magazine, 2005: 82)

Čtyři respondenti (1, 2, 3, 5) vybrali možnost s extraponovaným gerundiálním podmětem. Gerundium je

opět neformální a osobní a hodí se ke konci věty, kdy je zřejmé, že mluvčí hovoří o sobě. Jedná se o velice podobný případ jako ve větě 6.

Dva dotázaní (4, 6) se přiklánějí k oběma variantám s tím, že infinitivní podmět by použili v případě, kdy by chtěli zdůraznit slovo *confined*.

♦ **VĚTA Č. 11:**

From a distance it was hard (to be / being) sure of what was going on down at the cemetery gates, but two facts the doctor was sure: Boone had returned, and somehow bested Eigerman. (Barker, 1989: 224)

Všichni se opět shodli na variantě s postponovaným infinitivním podmětem. Důvodem se stal fakt, že tato věta popisuje objektivně nějaký děj, do kterého není zahrnuta žádná osoba. Dalším důvodem výběru infinitivního podmětu se stala sémantika, kdy spojení *hard to be sure* značí, že je těžké vůbec si být jistý, tudíž je nepravděpodobné, že by se popisovaná skutečnost mohla uskutečnit.

Respondentka č. 3 se zmiňuje o tom, že se zde jedná o frázi *it was hard to be*, a z toho důvodu nelze použít gerundium, protože by věta nezněla správně.

♦ **VĚTA Č. 12:**

The sexual tension built up between us from that day. (To be / Being) with Ally had heightened it. (Cosmo, 1999: 97)

Všichni se shodují na gerundiální variantě. Rozhodující roli hraje slovesný čas, který indikuje, že se situace odehrála - jedná se o děj reálný, pro který je příznačný právě gerundiální podmět.

♦ **VĚTA Č. 13:**

(**To choose / Choosing**) four actors who are physically very different to play the 'Figgis' character is just one example of the film's playful disregard for convention. (The Face, 1999: 148)

O obdobnou situaci se jedná i ve větě č. 13. Infinitivní podmět by mluvčí použili např. ve větě typu: *To choose four actors was a big mistake.*

♦ **VĚTA Č. 14:**

The most elementary bit of speech was a cacophony. (**To choose / Choosing**) one word was (**to exclude / excluding**) countless others, they thronged out there in the darkness, heaving and humming. (Banville, 1998: 27)

Až na respondentů č. 6 se všichni shodli na infinitivní variantě. V tomto případě se jedná o typ věty, který se v angličtině objevuje poměrně dost často a kdy je sloveso v podmětu a sloveso následující přísudek většinou vyjádřeno infinitivem. Děj, který tyto dva infinitivy představují, je spíše nereálný a hypotetický. Tato věta by se dala také

nahradit větou podmínkovou: *If you chose one word, it would exclude countless others.*

♦ **VĚTA Č. 15:**

At the time it was impossible (to do / doing) anything other than what was expected of me without causing my family enormous shame. (Glamour, 2006: 72)

S výjimkou mluvčí č. 4, která zvolila obě možnosti s tím, že infinitivní podmět označuje děj hypotetický a gerundium děj, který probíhal, se všichni opět shodují na možnosti s podmětem infinitivním. Vysvětlují svou volbu tím, že uprostřed věty zní infinitivní podmět přirozeněji než gerundium.

♦ **VĚTA Č. 16:**

(To do / Doing) anything new can cause negative feelings because it's different, not because there is anything wrong with doing it. (Cosmo, 1999: 150)

Dotazování se v tomto případě překvapivě shodli na infinitivním podmětu v iniciální pozici i přesto, že je věta v originálu tvořena podmětem gerundiálním. Pouze respondenti 2 a 4 vybrali variantu gerundiální. Rozhodujícím faktorem může být neznalost kontextu. Dotázaní, kteří zvolili infinitiv, se vyjádřili, že věta zní více hypoteticky a neosobně, z toho důvodu je vhodnější infinitivní podmět.

Důvodem, proč si většina dotázaných vybrala infinitiv, může být také pomocné sloveso *can*, které je spolu s infinitivním podmětem indikátorem děje, který se nestal.

♦ **VĚTA Č. 17:**

Warning: (**to fall / falling**) in love can be bad for your financial health! (Cosmo, 1999: 37)

V tomto případě opět všichni souhlasí s variantou gerundiální. Důvody jsou následující: gerundiální varianta je běžnější (téměř jako fráze) a osobnější. Variantu s infinitivem by mluvčí použili raději ve větě: *To fall in love could be bad for your financial health.*

♦ **VĚTA Č. 18:**

(**To fall / Falling**) into sin is human, (**to remain / remaining**) in sin is devilish. (Fergusson, 2000: 16)

V této větě je naopak podmět v infinitivu vhodnější, protože se jedná o přísloví, tudíž o čistě hypotetický děj. *Falling* by se dalo použít, pokud by mluvčí mluvil z vlastní zkušenosti.

♦ **VĚTA Č. 19:**

In these days of nouveaux riches it is refreshing (**to find / finding**) a case where the scion of an old county family which has fallen upon evil days is able to make his own fortune and to bring it back with him

to restore the fallen grandeur of his line. (Doyle, 1996: 19)

Podobně jako u věty 15 je vhodnější extraponovaný podmět v infinitivu, na čemž se shodují všichni dotazovaní. Jedním z důvodů je také kumulace dvou slov s -ingovým zakončením.

♦ **VĚTA Č. 20:**

(To find / Finding) good employers can be challenging, but the right employee can sometimes mean the difference between your success and failure. (The Undersea Journal, 2002: 12)

Respondent č. 2 zvolil obě možnosti a vysvětlil své rozhodnutí tak, že infinitivní podmět by zvolil, pokud by chtěl vyjádřit, že se chystá najít dobré zaměstnance, ale ještě se tak nestalo, zatímco gerundium zní osobně a dalo by se použít, pokud by se svěřoval svému známému.

Ostatní vybrali gerundium - je přirozenější, méně formální a jednoznačné.

♦ **VĚTA Č. 21:**

But (to go / going) to court wouldn't help Wendy - as the law stands, she is legally obliged to pay her partner's debt. (Cosmo, 1999: 40)

Všichni se shodují na gerundiu. Respondenti 2 a 5 vybrali možnosti obě s tím, že pro respondenta 2

jsou obě varianty významově rovnocenné. Pro dotazovanou č. 5 je rozdíl v tom, že gerundium značí možnost volby pro osobu, o které se mluví, zatímco infinitiv by znamenal, že si může vybrat, jestli půjde k soudu či nikoliv.

♦ **VĚTA Č. 22:**

It would have been easier (to go / going) on the train, but the round trip was two dollars and a half, and he was intent on saving money. (London, 1993: 193)

Kromě respondenta č. 1 vybrali všichni ostatní možnost infinitivní. Jedná se o podobný typ věty jako např. věta č. 19 (viz výše).

♦ **VĚTA Č. 23:**

It was difficult enough (to get / getting) acquainted with her, and her mother, and her brother, Norman. (London, 1993: 46)

Zde čtyři z dotázaných (3, 4, 5, 6) zvolili gerundium, i když se vyskytuje v méně obvyklé pozici jako extraponovaný podmět. Tvrdí, že věta je výrazně osobní (her mother, her brother Norman) a působí jako vyprávění v první osobě, např. záznam z deníku nebo úryvek z knihy, která je psána ich-formou.

♦ **VĚTA Č. 24:**

I fear that unless you can give me some more definite information than this it would be impossible (to get / getting) him to move. (Doyle, 1996: 79)

Obdobný případ jako věty 11, 19, 22 (viz nahoře).

♦ **VĚTA Č. 25:**

(To have / Having) dogs in prison has changed the whole atmosphere. (The Sunday Times Magazine, 2005: 74)

V této větě je vic na místě podmět gerundiální. Důvodem je tvar slovesa, který značí, že děj už proběhl a probíhá. Na této možnosti se kromě jednoho respondenta (1), který vybral obě možnosti, shodli všichni dotazovaní.

♦ **VĚTA Č. 26:**

In certain circumstances, it is quite normal (to have / having) the focus on a noun phrase as subject of a clause, in violation of the end-focus principle. (Quirk et al., 1985: 1366)

Podobně jako věty 11, 19, 22 a 24.

♦ **VĚTA Č. 27:**

If Basilea Star doesn't get the trip, then it might be worth (to have / having) a saver on Far From Trouble. (Evening Herald, 2006: 57)

Kromě respondentky č. 4 vybrali všichni podměty gerundiální. Důvodem je gramatická správnost. Respondentka 4 svůj výběr zdůvodnila tak, že nemá k dispozici celý kontext.

♦ **VĚTA Č. 28:**

(To hear / Hearing) them talk about family, love and life in such a down-to-earth way was inspiring. (Glamour, 2006: 16)

Zde jsou možné obě varianty. Gerundium zní neformálně, infinitiv je formálnější.

♦ **VĚTA Č. 29:**

It is safer (to hear / hearing) and (take / taking) counsel, than (to give / giving) it. (Fergusson, 2000: 5)

V této větě se jedná o rčení. Pravděpodobně z toho důvodu všichni respondenti vybrali možnost infinitivní, která je přirozenější pro udělení rady nebo výroky obecné platnosti.

♦ **VĚTA Č. 30:**

(To know / Knowing) what the public wants before they do and (give / giving) it to them is how he describes his talent. (The Sunday Times Magazine, 2005: 44)

Jak už bylo řečeno, gerundiální podmět vyjadřuje osobní zkušenost jisté osoby. O tento případ se přesně jedná v této větě. Respondentka č. 4 vybrala obě možnosti a vyjádřila se, že infinitivní podmět by mohl být použit v neosobním kontextu.

SHRNUTÍ VÝZKUMU

V uvedených 30 větách jsem se pokusila dokázat tendence gerundiálního a infinitivního podmětu a uvést důvody, proč rodilí mluvčí vybrali jednotlivé varianty. Přehled všech vět, které byly použity v dotazníku, je uveden v Příloze.

Gerundiální podmět se samozřejmě nejčastěji vyskytuje v iniciální pozici. Rodilí mluvčí mají tendenci stavět gerundiální podmět do iniciální pozice, zejména pokud se jedná o promluvu, která je méně formální. Pokud mluvčí sděluje jistou skutečnost, do které je sám začleněn, užije gerundiální podmět ať už v iniciální pozici, nebo extrapozici. Gerundiální podmět je dále možné použít, pokud se jedná o situaci, která reálně proběhla nebo probíhá, a dále, pokud je popisován děj obecný (např. viz Příloha, věta č. 37). I přesto, že se v některých větách v originále objevil na začátku infinitivní podmět, respondenti měli často tendenci volit pro ně přirozenější podmět gerundiální (viz věta 38). Důvodem těchto voleb může být i neznalost kontextu. Je zde ale patrná tendence dávat přednost

gerundiálnímu podmětu na začátku věty a infinitivnímu podmětu v extrapozici.

Infinitivní podmět se naopak projevil jako prostředek označující děje hypotetické, které by mohly proběhnout, ale zatím se tak nestalo. Ve všech případech, kdy se jednalo o přísloví nebo o rčení (kromě jednoho, kdy respondenti nerozuměli významu věty [viz věta 33]), se shodli na infinitivním podmětu. Důvodem je fakt, že se jedná o jakousi radu, lidovou moudrost, která doporučuje, jak by se lidé měli chovat v jistých situacích, ale nevztahuje se ke skutečné situaci (viz věty 18, 29, 31, 33). Infinitivní podmět dále dostal přednost před gerundiálním v případech, kdy věta zněla formálně nebo jako pravidlo či řád (viz věty 34, 45). Něco, co je striktně dáno a nedá se změnit, protože to bylo stanoveno zákonem. Infinitivní podmět se projevil jako vysoce neosobní a často popisující událost, která se přihodila někomu jinému, ale ne samotnému mluvčímu. Rodilí mluvčí se také shodli na tom, že infinitiv je vhodnější pro tzv. proper English, tudíž se více hodí pro literaturu odbornou a s vyšší prestiží. Často měli rodilí mluvčí problémy vysvětlit, proč zvolili jednotlivé varianty - většinou se řídili jazykovým citem a zvykem.

Toto jsou základní tendence obou podmětů. Jisté ovšem je, že velkou roli hraje kontext, osobnost mluvčího i prostředí, ve kterém se pohybuje. Všechny faktory, které výběr jednotlivých podmětů ovlivňují, považují za velmi individuální, i když uznávám, že

jistá pravidla samozřejmě existují. Důležitým faktorem je situace, ve které se mluvčí pohybuje, důvod, proč pronáší danou promluvu i komu danou skutečnost sděluje.

Zdá se, že aktuální větné členění výběr gerundiálního nebo infinitivního podmětu neovlivňuje. Jelikož mluvčí neměli k dispozici kontext, nemohli vybrat jednotlivé varianty podle tematičnosti či rematičnosti, ale zvolili tak pokaždé podle citu a vlastního zvyku.

Tabulka 4: Četnost užití gerundiálních a infinitivních podmětů u jednotlivých respondentů (v %)

	Infinitivní podmět	Gerundiální podmět
Respondent č.1	50,77 %	49,23 %
Respondent č. 2	44,26 %	55,74 %
Respondent č. 3	49,23 %	50,77 %
Respondent č. 4	44,26 %	55,74 %
Respondent č. 5	44,82 %	55,18 %
Respondent č. 6	41,27 %	58,73 %

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit faktory, které vedou k volbě mezi gerundiálním a infinitivním podmětem, a tendenci gerundiálního a infinitivního podmětu k iniciální pozici či extrapozici.

Na základě odborné literatury, vlastní excerpce a dotazníků, které vyplňovali rodilí mluvčí, jsem zjistila, že infinitivní podmět má výraznou tendenci k extrapozici a vyjadřování dějů hypotetických a individuálních, zatímco podmět gerundiální tíhne k pozici iniciální a většinou se vztahuje k dějům obecným a reálným.

Dalším poznatkem se stal fakt, že při výběru jednotlivých variant je vedle intuitivní aplikace výše zmíněných tendencí, rozhodující znalost či neznalost kontextu. Vzhledem k tomu, že respondenti neměli v dotazníku k dispozici celý kontext, stalo se, že se jejich odpovědi často lišily od původní struktury. Důvodem, proč v některých případech jednotliví respondenti vybrali odlišné možnosti, byla jejich vlastní zkušenost a zejména osobní představa, kdy si každý z respondentů mohl vybavit větu v jiném kontextu.

Z hlediska FSP jsem zjistila, že gerundiální podmět silně inklinuje k roli tématu a to v obou pozicích (samozřejmě toto neplatí stoprocentně) a podmět infinitivní inklinuje jak k pozici tématu, tak k pozici rématu. V roli tématu se objevuje buď na

počátku věty, nebo v extrapozici, v roli rématu spíše v pozici postverbální.

Podmět gerundiální je častěji rozvinut méně složitými strukturami než podmět infinitivní. Tato skutečnost může být způsobena právě tendencí gerundia k roli tématu. Gerundiální podmětová struktura často obsahuje anaforické prvky, zatímco u podmětu infinitivního je míra výskytu pronominálních prvků menší, tudíž je podmět infinitivní většinou bohatěji rozvinutý.

Dále jsem zjistila, že je z obou podmětů obecně frekventovanější infinitiv. Tato převaha se projevuje nejvíce v publicistice. Nejméně zřetelná je v literatuře odborné. Podmět gerundiální se rovněž nejčastěji vyskytuje v publicistice. Extraponovaný gerundiální podmět není velmi častý a pokud se objeví, stane se tak většinou v jazyce mluveném nebo v přepisu mluvené řeči, např. v rozhovorech.

I přes prokazatelnou platnost výše zmíněných tendencí zůstává tedy volba infinitivního nebo gerundiálního podmětu do značné míry subjektivní.

SUMMARY

The main task of my diploma thesis was to identify factors which are essential for choosing gerundial or infinitival subjects and to explore the tendency of gerundial and infinitival subjects to occur in initial position or extraposition.

On the basis of linguistic literature, my own data obtained from written resources, and questionnaires I found that infinitival subjects strongly favour extraposition and express hypothetical and individual actions, whereas gerundial subjects inclines to initial position and refers to general and actual actions.

Another important finding, which emerged from the questionnaires, is that the choice is influenced by knowledge of context. Native speakers filling in the questionnaires often produced answers different from the original source, probably often due to lack of contextual information and also due to the fact that, in the absence of given context, they constructed different contexts in their minds.

From the FSP point of view I found out that gerundial subjects strongly tend to fulfil the role of the theme in both positions (though not absolutely), while infinitival subject may be both thematic or rhematic, i.e. in the role of the focus. It usually appears as a theme in both positions and as a focus in extraposition.

Gerundial subjects tend to be complemented by less complicated sentence structures than infinitival subjects. This could be caused by the tendency of the gerund to be the theme. Gerundial subject structures often include anaphoric elements, whereas infinitival structures include fewer instances of pronominalisation; thus the complementation of infinitival subjects is more extended.

In general, infinitival subject is more frequent, particularly in extraposition. It is most common in journalistic writing. Gerundial subjects are also most common in journalism, but only in the initial position. For gerundial subjects, extraposition is not typical, apart from spoken language (or in a transcription of a spoken language, for example in an interview situation).

Although the choice of gerundial or infinitival subject is influenced by the above-mentioned factors, it remains, at least to some extent, subjective.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ODBORNÁ LITERATURA

Biber, D. et al. (1999): Longman Grammar of Spoken and Written English, London: Longman

Dušková, L. (1975): On some semantic and FSP aspects of the subject in Czech and in English, *Philologica Pragensia* 18, 199 - 221

Dušková, L. (1988): *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*, Academia

Dušková, L. (1999): *Studies in the English language, Part 2*, Karolinum Praha

Firbas, J. (1966): Non-thematic subjects in contemporary English, *Travaux Linguistiques de Prague* 2, 239 - 256

Firbas, J. (1979): A Functional View of "Ordo naturalis", *Brno Studies in English* 13, 29 - 59

Huddleston, R. and G. K. Pullum (2002): *The Cambridge Grammar of the English Language*, CUP

Mathesius, V. (1961): *Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistického*, ČSAV Praha

Mair, C. (1988): 'Extrapolated gerundial subject clauses in present-day British English An investigation of the corpus of the Survey of English Usage, University College London', *Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik* 13: 51 - 63

Quirk, R. et al. (1985): *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Longman

Quirk, R. and S. Greenbaum (1993): *A University Grammar of English*, Longman

Smolka, V. (2005): "Non-extrapolated Subject Clauses" in *Theory and Practice in English Studies 3: Proceedings from the Eighth Conference of British, American and Canadian Studies*. Brno: Masarykova universita, 141 - 147

Swan, M. (2005): *Practical English Usage*, OUP

EXCERPOVANÁ LITERATURA

Banville, J. (1998): *Ghosts*, Picador London

Barker, C. (1989): *Cabal*, Collins Toronto

Cosmopolitan, Nov 1999

Doyle, A. C. (1996): *The Hound of the Baskervilles*,
Penguin Books London

Evening Herald, 15 March 2006

Feist, R. E. (1992): *The Magician*, Harper Collins
Publishers London

Fergusson, R. (2000): *The Penguin Dictionary of Proverbs*,
Penguin Books London

Glamour, Feb 2006

Hudson, R. (1998): *English Grammar*, Routledge London

Irish Independent, 6 July 2004

Kerouac, J. (1991): *On the Road*, Penguin Books London

London, J. (1993): *Martin Eden*, Penguin Books London

People, 25 August 2003

Stevenson, R. L. (1994): *The Treasure Island*, Penguin
Books London

The Face, No 34, Nov 1999

The Irish Sun, 13 July 2005

The Sunday Times Magazine, 30 October 2005

The Sunday Times Magazine, 20 November 2005

The Undersea Journal, Second Quarter 2002

Waterford Today, 29 June 2005

Wilde, O. (2003): The Picture of Dorian Gray, Wordsworth Editions Limited Ware

PŘÍLOHA

1. (To tell / Telling) lies is wrong. [Quirk, Greenbaum, 1993: 321]
2. (To allow / Allowing) them to settle wherever they want is simply not an option. [Cosmo, 1999: 22]
3. It's easier (to sleep / sleeping) with someone than (talk / talking) to them and (allow / allowing) them to discover the real you. [Cosmo, 1999: 68]
4. (To act / Acting) the spy upon a friend was a hateful task. [Doyle, 1996: 91]
5. (To act / Acting) was the one thing I was exposed to. [Cosmo, 1999: 30]
6. It's really dull (to be / being) a single woman in this house. [EH, 2006: 13]
7. Girls are taught it is unattractive (to be / being) always available for a man. [Cosmo, 1999: 109]
8. But I think a lot has to do with environment, too - just (to be / being) around a creative process is inspiring. [Cosmo, 1999: 30]
9. (To take / Taking) a beating before the girls of the keep was bad enough, (to be / being) punished by a lout like Rulf in front of the Princess was a catastrophe. [Feist, 1992: 42]

10. It's all a bit difficult (**to be / being**) so confined, especially as Ann likes to watch TV in the morning, while I listen to Radio 4. [STM, 2005: 82]
11. From a distance it was hard (**to be / being**) sure of what was going on down at the cemetery gates, but two facts the doctor was sure: Boone had returned, and somehow bested Eigerman. [Barker, 1989: 224]
12. The sexual tension built up between us from that day. (**To be / Being**) with Ally had heightened it. [Cosmo, 1999: 97]
13. (**To choose / Choosing**) four actors who are physically very different to play the 'Figgis' character is just one example of the film's playful disregard for convention. [The Face, 1999: 148]
14. The most elementary bit of speech was a cacophony. (**To choose / Choosing**) one word was (**to exclude / excluding**) countless others, they thronged out there in the darkness, heaving and humming. [Banville, 1998: 27]
15. At the time it was impossible (**to do / doing**) anything other than what was expected of me without causing my family enormous shame. [Glamour, 2006: 72]
16. (**To do / Doing**) anything new can cause negative feelings because it's different, not because there is anything wrong with doing it. [Cosmo, 1999: 150]

17. Warning: **(to fall / falling)** in love can be bad for your financial health! [Cosmo, 1999: 37]
18. **(To fall / Falling)** into sin is human, **(to remain / remaining)** in sin is devilish. [Fergusson, 2000: 16]
19. In these days of nouveaux riches it is refreshing **(to find / finding)** a case where the scion of an old county family which has fallen upon evil days is able to make his own fortune and to bring it back with him to restore the fallen grandeur of his line. [Doyle, 1996: 19]
20. **(To find / Finding)** good employers can be challenging, but the right employee can sometimes mean the difference between your success and failure. [The Undersea Journal, 2002: 12]
21. But **(to go / going)** to court wouldn't help Wendy - as the law stands, she is legally obliged to pay her partner's debt. [Cosmo, 1999: 40]
22. It would have been easier **(to go / going)** on the train, but the round trip was two dollars and a half, and he was intent on saving money. [London, 1993: 193]
23. It was difficult enough **(to get / getting)** acquainted with her, and her mother, and her brother, Norman. [London, 1993: 46]
24. I fear that unless you can give me some more definite information than this it would be

impossible **(to get / getting)** him to move. [Doyle, 1996: 79]

25. **(To have / Having)** dogs in prison has changed the whole atmosphere. [STM, 2005: 74]

26. In certain circumstances, it is quite normal **(to have / having)** the focus on a noun phrase as subject of a clause, in violation of the end-focus principle. [Quirk et al., 1985: 1366]

27. If Basilea Star doesn't get the trip, then it might be worth **(to have / having)** a saver on Far From Trouble. [EH, 2006: 57]

28. **(To hear / Hearing)** them talk about family, love and life in such a down-to-earth way was inspiring. [Glamour, 2006: 16]

29. It is safer **(to hear / hearing)** and **(take / taking)** counsel, than **(to give / giving)** it. [Fergusson, 2000: 5]

30. **(To know / Knowing)** what the public wants before they do and **(give / giving)** it to them is how he describes his talent. [STM, 2005: 44]

31. It is better **(to kiss / kissing)** a knave than **(to be / being)** troubled with him. [Fergusson, 2000: 145]

32. It would be too dangerous **(to even leave / even leaving)** the house. [Glamour, 2006: 107]

33. (Leave / Leaving) is light. [Fergusson, 2000: 23]
34. In Britain it is illegal (to solicit / soliciting) on the street, (to run / running) a house where women have sex or (to live / living) off a prostitute's earnings. [Cosmo, 1999: 58]
35. (To have lived / Having lived) through it is an achievement. [Cosmo, 1999: 64]
36. (To lie / Lying) is not to follow the brain's line of least resistance: it takes huge mental resources. [STM, 2005: 35]
37. (To lie / Lying) enables people to cope. [STM, 2005: 31]
38. (To come / Coming) into the same room with him, or (to meet / meeting) him at the door, was to take heart of life. [London, 1993: 108]
39. (To meet / meeting) my father was scary, but it was nothing compared to preparing him for a Cosmo photo shot. [Cosmo, 1999: 12]
40. It is a good idea (to put / putting) a message on your voicemail telling people you are abroad. [EH, 2006: 41]
41. It's cool (to run / running) a cover story on Puff Daddy, but what about focusing on some UK talent like Nitin Sawhney, Joi and the recent 000

- project at The Whitechapel Gallery. [The Face, 1999: 14]
42. It's so easy **(to say / saying)** no. [Cosmo, 1999: 148]
43. **(To say / Saying)** yes improves confidence. [Cosmo, 1999: 150]
44. There's so much **(to say / saying)** about her that I'm at a loss for words. [People, 2003: 4]
45. It is illegal **(to smoke / smoking)** in these premises.
46. **(To smoke / Smoking)** causes fatal diseases.
47. **(To sit / Sitting)** on his lap means she plays the little girl in the relationship. [Cosmo, 1999: 76]
48. Even **(to sit / sitting)** still all day at his desk was a torment. [London, 1993: 176]
49. **(To see / Seeing)** him leap and run and pursue me over hedge and ditch was the worst of nightmares. [Stevenson, 1994: 62]
50. **(To see / Seeing)** everything written down in black and white was so shocking I knew it was time to face up to my problems. [Cosmo, 1999: 68]

51. (To take / Taking) care of your body and skin is crucial to your confidence levels. [Glamour, 2006: 94]
52. It's better (to instigate / instigating) changes yourself, (to take / taking) control. [Cosmo, 1999: 150]
53. (To separate / Separating) grammar and meaning may sound back-to-front, given the obvious fact that we use grammar in order to express meanings. [Hudson, 1998: 8]
54. (To confide / Confiding) in him was a mistake. [Dušková, 1988: 571]
55. (To be / Being) natural is simply a pose. [Wilde, 2003: 7]